

Dit profiel dient gelezen, geïnterpreteerd en gebruikt te worden in combinatie met de leeswijzer, waarin de noodzakelijke uitleg van de verschillende paragrafen vermeld is.

Zuurminnende Atlantische zuurminnende beukenbossen met *Ilex* en soms ook *Taxus* in de ondergroei (*Quercion robori-petraeae* of *Ilici-Fagenion*) (H9120)

Verkorte naam: *Beuken-eikenbossen met hulst*

1. Status

Habitatrichtlijn Bijlage I (inwerkingtreding 1994)

2. Beschrijving

Het habitatype betreft bossen met meestal beuk in de boomlaag en hulst en/of taxus in de struiklaag, voorkomend op voedselarme tot licht voedselrijke zand- en leemgronden. Het habitatype komt voor op de hogere zandgronden en in het heuvelland.

Het type neemt een tussenpositie in tussen enerzijds de Oude eikenbossen (H9190) en anderzijds de Eiken-haagbeukenbossen (H9160). Ten opzichte van de 'Oude eikenbossen' komen de 'Beuken-eikenbossen met hulst' voor op plekken met een moder- in plaats van een humuspodzolbodem of een leemhoudende in plaats van een leemarme bodem. Op deze gronden is de Beuk concurrentiekrachtig en zal in de loop van de successie gaan domineren ten koste van de zomereik. Ten opzichte van de 'Eiken-haagbeukenbossen' komen de 'Beuken-eikenbossen met hulst' voor op plekken zonder grondwaterinvloed.

Tot het habitatype worden alleen gerekend: bossen op bosgroeiplaatsen van vóór 1850 en bosopstanden van minstens 100 jaar oud die daaraan grenzen¹. Een belangrijk deel van de biodiversiteit van dit habitatype komt voor in de zomen en mantels van het bos zelf. Daarom zijn deze (gewenste) mozaïekvegetaties opgenomen in de definitie.

Hoewel beuk en hulst in de Europese definitie een duidelijke rol spelen, wordt daarin ook melding gemaakt van de invloed van bosbeheer op het voorkomen van deze naamgevende soorten. In de Nederlandse situatie zijn door intensief bosbeheer beuk, hulst en taxus uit veel bossen op de genoemde bodems verdwenen, maar ze komen ook weer vanzelf terug bij extensivering van het beheer. Het actuele voorkomen van beuk, taxus of hulst is dus geen goed onderscheidingscriterium.

Relatief belang binnen Europa: groot

Qua oppervlakte is het belang van Nederland voor dit habitatype niet bijzonder groot. Gezien de ligging van Nederland in het midden van het verspreidingsgebied is het relatief belang van ons land toch als groot ingeschat

3. Definitie

Vegetatietypen

H9120 Beuken-eikenbossen met hulst

Code vegetatie-type	Nederlandse naam vegetatietype	wetenschappelijke naam vegetatietype	Goed/Matig	beperkende criteria	alleen in mozaïek
18Aa1	Associatie van Hengel en Witbol	<i>Hyperico pulchri-Melampyretum pratensis</i>	G		alleen in mozaïek met of als rand langs zelfstandige vegetaties van

¹ De beperking tot oude bosgroeiplaatsen is gebaseerd op de in de Europese handleiding genoemde plantensoorten: deze komen vooral voor in oude bossen. Uitbreiding van het habitatype kan plaatsvinden vanuit de oude bosgroeiplaatsen in aangrenzende bossen die inmiddels honderd jaar oud zijn geworden: op deze plekken kunnen de 'oud-bos-planten' zich het beste uitbreiden vanuit de oude bosgroeiplaatsen.

Code vegetatie-type	Nederlandse naam vegetatietype	wetenschappelijke naam vegetatietype	Goed/Matig	beperkende criteria	alleen in mozaïek
					H9120
18Aa2	Associatie van Boshavikskruid en Gladde witbol	<i>Hieracio-Holcetum mollis</i>	G		alleen in mozaïek met of als rand langs zelfstandige vegetaties van H9120
35Aa1	Associatie van Bronskleurige bosbraam	<i>Rubetum grati</i>	G		alleen in mozaïek met of als rand langs zelfstandige vegetaties van H9120
35Aa2	Associatie van Witte bosbraam	<i>Rubetum silvatici</i>	G		alleen in mozaïek met of als rand langs zelfstandige vegetaties van H9120
35Aa3	Associatie van Sierlijke woudbraam	<i>Senecioni-Rubetum pedemontani</i>	G		alleen in mozaïek met of als rand langs zelfstandige vegetaties van H9120
35-RG1-[35]	Rompgemeenschap met <i>Rubus plicatus</i> van de Brummel-klasse	<i>RG Rubus plicatus-[Lonicero-Rubetea plicati]</i>	G		alleen in mozaïek met of als rand langs zelfstandige vegetaties van H9120
37Aa1	Associatie van Fluweelbraam en Sleedoorn	<i>Pruno-Rubetum vestiti</i>	G		alleen in mozaïek met of als rand langs zelfstandige vegetaties van H9120
37Aa2	Associatie van Sleedoorn en Slankstekelige braam	<i>Pruno-Rubetum elegantispinosi</i>	G		alleen in mozaïek met of als rand langs zelfstandige vegetaties van H9120
42Aa2	Beuken-Eikenbos	<i>Fago-Quercetum</i>	G	mits op moderpodzolgronden, lemige humuspodzolgronden, oude kleigronden of leemgronden en mits op een bosgroeiplaats ouder dan 1850 of in een daaraan grenzende minimaal honderdjarige bosopstand en mits niet in FGR Duinen	

Code vegetatie-type	Nederlandse naam vegetatietype	wetenschappelijke naam vegetatietype	Goed/Matig	beperkende criteria	alleen in mozaïek
42Aa3	Bochtige smele-Beukenbos	<i>Deschampsio-Fagetum</i>	G	mits op moderpodzolgronden, lemige humuspodzolgronden, oude kleigronden of leemgronden en mits op een bosgroeiplaats ouder dan 1850 of in een daaraan grenzende minimaal honderdjarige bosopstand en mits niet in FGR Duinen	
43Ab1f	Eiken-Haagbeukenbos (subassociatie met Witte klaverzuring)	<i>Stellario-Carpinetum oxalidetosum</i>	G	mits op moderpodzolgronden, lemige humuspodzolgronden, oude kleigronden of leemgronden zonder hydromorfe kenmerken en mits op een bosgroeiplaats ouder dan 1850 of in een daaraan grenzende minimaal honderdjarige bosopstand en mits niet in FGR Heuvelland of FGR Duinen	

De in de definitie genoemde bosgroeiplaatsen ouder dan 1850 zijn af te lezen van de Topografische kaarten die omstreeks dat jaar zijn gemaakt. Deze bosgroeiplaatsen zijn digitaal beschikbaar bij het Ministerie van LNV.

De Bodemkaart van Nederland is in het algemeen goed te gebruiken om te bepalen of het vereiste bodemtype voorkomt. Er zijn echter uitzonderingen; zo blijkt de humusrijke bodem van het Mantingerbos foutief te zijn gekarteerd als moerige grond (vWp).

In de plateaubossen van Zuid-Limburg is de afgrenzing met de veldbies-beukenbossen van habitatype H9110 niet scherp. Als onderscheidend criterium geldt, dat (in het heuvelland) de aanwezigheid van witte veldbies (*Luzula luzuloides*) altijd duidt op habitatype H9110. Alleen waar deze soort ontbreekt, kan in deze regio sprake zijn van habitatype H9120. Beukenbossen in de duinen behoren tot habitatype H2180 (Duinbossen).

4. Kwaliteitseisen habitatype

a. Abiotische randvoorwaarden

H9120 Beuken-eikenbossen met hulst

Zuurgraad	basisch	neutraal-a	neutraal-b	zwak zuur-a	zwak zuur-b	matig zuur-a	matig zuur-b	zuur-a	zuur-b	
Vochttoestand	diep water	ondiep permanent water	ondiep droog-vallend water	's winters inunderend	zeer nat	nat	zeer vochtig	vochtig	matig droog	droog
Zoutgehalte	zeer zoet	(matig) zoet	zwak brak	licht brak	matig brak	sterk brak	zout			
Voedselrijkdom	zeer voedselarm	matig voedselarm	licht voedselrijk	matig voedselrijk-a	matig voedselrijk-b	zeer voedselrijk	uiterst voedselrijk			
Overstromings-tolerantie	dagelijks lang		dagelijks kort		regelmatig		incidenteel		niet	

b. Typische soorten:**H9120 Beuken-eikenbossen met hulst**

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Soortgroep	Categorie ²
Maleboskorst	<i>Lecanactis abietina</i>	Korstmossen	K
Hazelworm	<i>Anguis fragilis ssp. fragilis</i>	Reptielen	Cab
Dalkruid	<i>Maianthemum bifolium</i>	Vaatplanten	Ca
Gewone salomonszegel	<i>Polygonatum multiflorum</i>	Vaatplanten	Ca
Lelietje-van-dalen	<i>Convallaria majalis</i>	Vaatplanten	Ca
Witte klaverzuring	<i>Oxalis acetosella</i>	Vaatplanten	Ca
Boomklever	<i>Sitta europaea ssp. caesia</i>	Vogels	Cb
Zwarte specht	<i>Dryocopus martius ssp. martius</i>	Vogels	Cb

c. Overige kenmerken van een goede structuur en functie:

- Op landschapsschaal: aanwezigheid van soortenrijke open plekken en bosranden met plantensoorten uit de klasse *Melampyro-Holcetea mollis* of bijzondere braamsoorten (*Rubus*);
- Aanwezigheid van oude levende of dode dikke bomen en/of oude hakhoutstoven.
- Optimale functionele omvang: vanaf tientallen hectares.

Voor zover bekend leidt vestiging van hulst of taxus niet tot ingrijpende veranderingen in de soortensamenstelling van de ondergroei, al zullen bij hoge hulstbedekkingen wel soorten door lichtconcurrentie verdwijnen.

In oude boskernen kan het massaal voorkomen van hulst duiden op bosbeweiding in het verleden, maar de verspreiding van de hulst lijkt toch vooral te worden bepaald door klimatologische omstandigheden.

5. Kwaliteitseisen omgeving

Gevoeligheid voor stikstofdepositie: gevoelig

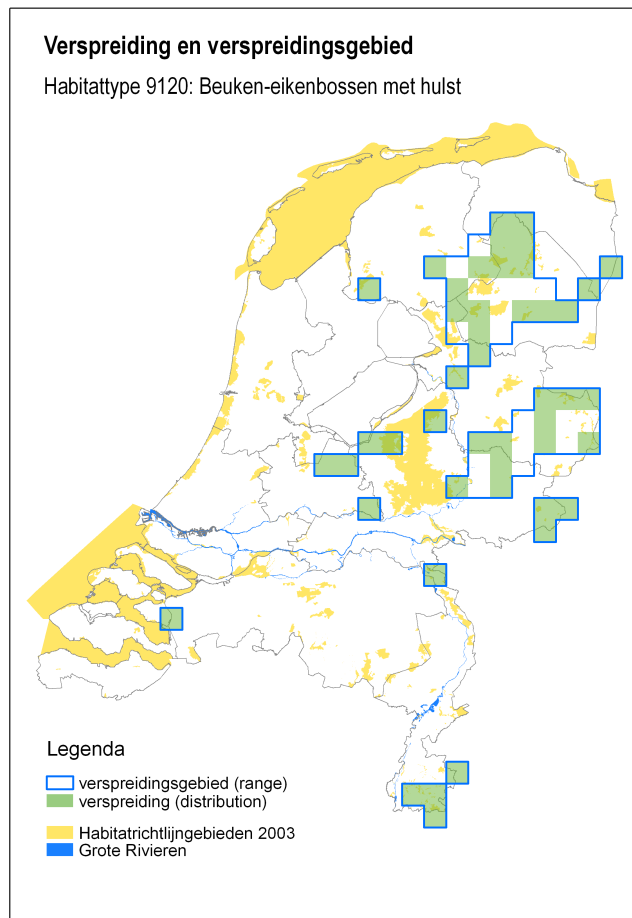
De hulst is zich geleidelijk aan het uitbreiden in Nederland en daarmee neemt ook het aandeel aan beuken-eikenbossen met hulst toe. De zachtere winters lijken de voornaamste oorzaak voor deze recente uitbreiding, mogelijk in combinatie met het voorkomen van Hulst in nabijgelegen parken en tuinen. Daarnaast profiteert Hulst waarschijnlijk ook van het ouder worden van de bossen (beter kiemmilieu door dikkere strooiselpakketten) en het steeds meer gangbare nietsdoenbeheer in bossen. Het is nog niet duidelijk of het toenemend voorkomen van Hulst gepaard gaat met een

² Ca = constante soort goede abiotische toestand; Cb = constante soort goede biotische structuur; Cab = constante soort goede abiotische toestand en goede biotische structuur; K = karakteristieke soort; E = exclusieve soort

goede ontwikkeling van beuken-eikenbossen, of dat Hulst als enige schaduwverdragende ondergroei soort in staat is te kiemen op slecht verterende en daardoor steeds dikker wordende strooiselpakketten in deze bossen.

6. Bijdrage van gebieden

Verspreiding binnen Nederland: De beukenbossen met hulst worden algemeen aangetroffen in oude en geleidelijk ouder wordende bossen op de hogere zandgronden. Eiken-hulstbossen zijn in ons land zeldzaam en vrijwel beperkt tot Drenthe en aangrenzende gebieden.



7. Beoordeling landelijke staat van instandhouding

Trends: Het habitattype breidt zich in de laatste decennia geleidelijk uit op de hogere zandgronden door 'verbeuking' van eikenbossen na beëindiging van de hakhoutcultuur. Na enige tijd kan de schaduwtolerante hulst zich in donkerder wordende bossen zoals deze vestigen, zich uitbreiden en hoog uitgroeien.

Recente ontwikkelingen: In de periode 1994-2004 gaat de verbeuking van de eikenbossen gestaag verder.

Beoordelingsaspect natuurlijk verspreidingsgebied: gunstig
Het verspreidingsbeeld van het habitattype is stabiel of uitbreidend.

Beoordelingsaspect oppervlakte: gunstig

De oppervlakte van de beuken-eikenbossen met hulst is de laatste decennia toegenomen.

Beoordelingsaspect kwaliteit: matig ongunstig

1. Typische soorten: Er zijn geen aanwijzingen dat de soortensamenstelling van de beuken-eikenbossen met hulst in de afgelopen decennia negatief is veranderd.

2. Structuur en functie: Voor het behoud van het habitatype zijn de ecologische condities voldoende. De structuur van het grootste deel van de beuken-eikenbossen met hulst is echter erg monotoon.

Beoordelingsaspect toekomstperspectief: gunstig

Voor het behoud van het habitatype hoeft niets aan specifiek beheer gedaan te worden. Bij niets doen veranderen eikenbossen geleidelijk in beukenbossen van dit habitatype. Wel is het zaak om de boscomplexen zoveel mogelijk aaneengesloten te houden en storende invloeden vanuit het cultuurland tegen te gaan.

Landelijke doelstelling

Behoud verspreiding, uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Streefbeeld bij de landelijke instandhoudingsdoelstelling

Het streefbeeld voor een gunstige staat van instandhouding is het instandhouden van de huidige verspreiding, vergroting van oppervlakte en verbetering van kwaliteit. De in 2007 aan de Europese Commissie gerapporteerde referentiewaarde voor verspreidingsgebied is gelijk aan huidig en voor oppervlak is eveneens gelijk aan huidig.

Oordeel: matig ongunstig

Aspect	1994	2004	2007
Verspreiding	Gunstig	Gunstig	Gunstig
Oppervlakte	Gunstig	Gunstig	Gunstig
Kwaliteit	Matig ongunstig	Matig ongunstig	Matig ongunstig
Toekomstperspectief	Gunstig	Gunstig	Gunstig
Beoordeling Svl	Matig ongunstig	Matig ongunstig	Matig ongunstig

8. Bronnen

- Patrick Jansen en Mark van Benthem, Bosbeheer en biodiversiteit, Probos, 2008
- Werf, S. van der, 1991. Natuurbeheer in Nederland 5. Bosgemeenschappen. Pudoc, Wageningen.
- María José Bañuelos, Johannes Kollmann, Per Hartvig and Mario Quevedo, 2004. Modelling the distribution of *Ilex aquifolium* at the north-eastern edge of its geographical range. *Nordic Journal of Botany* 23(1): 1-14.
- Pott, R. (1990). Die nacheiszeitliche Ausbreitung und heutige pflanzensoziologische Stellung von *Ilex aquifolium*. *Tuexenia* 10: 497-512.